

—Fou la resposta a una acumulació de greuges que havia arrencat molts anys abans. La política militar va fer que durant la primera meitat del segle XVII la monarquia comencés a notar un esgotament econòmic. En veure que feia fallida, la monarquia va voler implicar-hi la perifèria i va establir un impost del 20% sobre els ingressos dels municipis, de la Generalitat i de la Llotja. Però encara hi havia més problemes afegits com, per exemple, l'intent de desarmar la noblesa catalana o l'enderroc de castells amb el pretext de lluitar contra el bandolerisme. Tot era acumulatiu.

—I finalment la confrontació explota el 1640...

—El rei va pretendre la col·laboració de Catalunya, amb soldats i diners, en unes guerres que no li eren pròpies. El detonant va ser l'allotjament obligatori de l'exèrcit castellà en cases particulars, cosa que va provocar una situació de confrontació terrible. Fou aleshores quan Pau Claris, com a president de la Generalitat, assabentat que es preparava una invasió, va convocar una junta de braços que es convertí en un parlament sense rei. Aquest parlament revolucionari va provar d'evitar l'ocupació militar, però, veient que no hi havia possibilitat de negociació, va buscar l'aliança amb França. El problema fou que França va condicionar el seu ajut al fet que els catalans canviessin de rei.

—Veient com han anat les coses a Catalunya Nord, que els catalans s'haguessin quedat al costat de França hauria estat més positiu per al futur del país?

—És molt possible que no. Catalunya Nord va esdevenir un territori molt petit i, malgrat revoltes com la dels angelets, la política francesa va aconseguir assimilar les classes benestants. La nostra força sempre ha estat la resistència. El problema fou estar enmig de dues poderoses monarquies militars.

—Portugal va jugar millor les seves cartes, o bé ho tenia més fàcil?

—Portugal va poder independitzar-se perquè tenia territori colonial, al Brasil, i sobretot un aliat poderós, Anglaterra, que no era veí. També va tenir una aristocràcia que va saber trobar ràpidament un nou rei.

—De tota manera, la derrota a la guerra dels Segadors no va anar

seguida de l'abolició de les institucions catalanes, com passà uns anys després...

—No, però durant la segona meitat del segle XVII la Diputació i el Consell de Cent van quedar molt afeblits i controlats per la monarquia. A principi del segle XVIII les classes emergents, sobretot comerciants que necessitaven poder polític, van veure la guerra de Successió com una oportunitat d'intervenir i obtenir unes bases polítiques més adequades.

—Voleu dir que l'opció austriacista, si hagués triomfat a la guerra de Successió, hauria evitat la confrontació entre el rei d'Espanya i els catalans?

—Amb l'arxiduc Carles d'Àustria el centre polític no hauria estat a Castella. Aquest rei hauria tingut una actitud molt diferent de la de Felip V respecte als catalans, perquè, de fet, Carles fou rei gràcies als catalans. L'equilibri de forces hauria canviat.

—Després de la pau d'Utrecht, el 1713, fou un error tornar a plantar cara a Madrid i continuar la guerra, o el resultat, al cap i a la fi hauria estat el mateix?

—A parer meu no fou un error. La diplomàcia europea podia haver canviat d'idea. La resistència dels catalans no era mancada de raonament ni fou absurda. La prova és que el setge de Barcelona de 1713-1714 fou vist ja al segle XVIII com una resistència heroica positiva per gent com Voltaire, que era antiborbònic.

—A les Corts de Cadis del 1812 hi hagué alguna possibilitat de resoldre la qüestió de la relació entre Catalunya i Espanya?

—A les Corts de Cadis hi van participar alguns catalans, com Antoni de Capmany, que van mirar com havien funcionat les antigues corts catalanes. Cal dir, però, que Capmany no tenia la visió nacional, la visió de la ciutadania lligada a la terra. Ell era de família austriacista i es va adonar que les corts que havia liquidat Felip V eren molt més avançades que les que proposava el model borbònic. Va intentar aportar-ho a les Corts de Cadis, però ningú no li va fer cas.

“La posició del País Valencià envers Catalunya ha canviat amb el pas del temps. No fou igual la reacció arran de l'Estatut català de la República que després, amb la represa democràtica”, diu Vicent Olmos.

—Què diferencia aquests dos moments històrics de què parlem?

—Els anys 30, el sentiment republicà era majoritari, tant a Catalunya com al País Valencià. Igual com el 1932 els catalans van aprovar l'Estatut de Núria, els valencians vam redactar tres avantprojectes d'Estatut, i si no vam tenir-ne cap fou per l'esclat de la guerra. Quan va aprovar-se el català, la reacció ací fou molt positiva: molts en volien un, i Catalunya ens hi donava suport.

—I els anys 70?

—Bé, en aquest cas hi ha alguns condicionants diferents. Catalunya aprova el seu Estatut el 1979, quan al País Valencià ja s'havien articulat mecanismes per enfrontar els seus ciutadans amb Catalunya. A la famosa *batalla de València*, determinats moviments polítics relacionats de manera directa amb el franquisme van desvirtuar-ho tot. D'aleshores ençà, ha estat així, més o menys intensament depenent de les circumstàncies polítiques. “Els catalans volen ser més que nosaltres”, vénen a dir alguns; “els catalans en trauran molt més que nosaltres”, rumien molts. El pas dels anys ha fet la gent més contrària als catalans. Recorde, en canvi, que l'Estatut de Sau [1979] fou molt ben rebut entre els valencians. El resultat de tot plegat ha estat la famosa *clàusula Camps*, que no és res més que un complex d'inferioritat evident.

—L'Estatut valencià fou el primer de ser reformat amb Zapatero, però.

—Sí. No oblidem, en qualsevol cas, que el català rebé l'oposició del PP d'ací i de la majoria dels valencians. És clar que una part molt important no hi estava en contra, però ací importa aquell que hegemonitza l'opinió pública. El 52% que vota el Partit Popular oculta l'altre 48%. I tenen la *clàusula Camps* per allò de “si ells ho tenen, nosaltres també”.

—Quan comença aquesta doble velocitat entre catalans i valencians?

—De la conquesta de Jaume I fins ara hi ha hagut tot de moments. Al

Xevi Camprubí

“Les topades Catalunya-Espanya han convingut als valencians”



Vicent Olmos (Catarroja, Horta, 1954) és historiador i director editorial d'Afers.

En aquesta entrevista repassa com han afectat els moments de tensió entre Catalunya i Espanya.

principi els interessos eren molt semblants –sobretot, els de la noblesa–, fins i tot el 1714, quan tots dos territoris havien defensat la mateixa dinastia a la guerra de Successió espanyola; els darrers terços valencians acudeixen a la defensa de Barcelona. També hi ha moments d'enfrontament, sí, però només per qüestions culturals. S'ha parlat molt que el País Valencià era agrarista i optava per polítiques més conservadores i proteccionistes, però a Catalunya també hi ha hagut l'eix del Llobregat i el Camp de Tarragona: els interessos de les classes hegemòniques del Llobregat –relacionades amb el tèxtil– no tenien res a veure amb els dels pagesos del Camp de Tarragona, de Lleida o de l'Horta de València. El problema és qui ha hegemunitzat el discurs a cada moment. Avui passa una cosa semblant amb l'Ebre, amb la seua utilització política constant.

—**La guerra dels Segadors, el 1640, quines conseqüències va tenir entre els valencians?**

—Va ser una revolta molt intensa a Catalunya, però que ací no va tenir gaire repercussió. Recordeu que l'historiador James Casey, al seu llibre *El regne de València al segle XVII* (Afers, 2006) –inspirat en *La revolta dels catalans* del seu mestre, J. H. Elliot–, va dir que vingué ací a investigar la revolta dels valencians, i no la va trobar. El país va mantenir-se força tranquil. Aleshores hi havia una crisi bastant forta, i amb prou feines s'hi va deixar sentir, la guerra dels Segadors. Una revolta, val a dir-ho, que va afectar sobretot la Catalunya Vella, del Llobregat en amunt.

—**Té a veure, tot plegat, amb el presumpte menfotisme dels valencians?**

—No me'l crec jo, aquest menfotisme. Penseu que s'ha orquestrat una idea d'enfrontament amb Catalunya i que això s'hi han superposat una colla de tòpics, com també passa amb els bascos, amb els catalans... Són tòpics que ens vénen posats, ens els podem creure o no. Em fa l'efecte que al País Valencià sempre hi ha hagut gent que ha treballat molt i molt bé: els camps de l'Horta són ben fets, hi ha petites i mitjanes empreses que funcionen, etcètera.

—**La comunió d'interessos més gran s'esdevé a l'inici del segle XVIII?**

—Valencians i catalans aposten pel rei austríac, majoritàriament. La guerra, de fet, no s'acabà el 1707 ni tampoc el 1714, sinó que encara durà un parell d'anys més a Sardenya. Fou un moment d'unitat important, com també a la Segona República: tant Catalunya com el País Valencià foren de les darreres zones lliures de l'estat espanyol, foren dos dels llocs amb més repressió i exiliats, cosa que generà una simpatia important.

—**Els catalans són capaços d'aprovar aleshores el seu Estatut. Els valencians, en canvi, fan tard.**

—L'Estatut català reunia el suport de més capes socials. Potser els industrials i els menestrals no volien el mateix estatut, però van ser prou generosos per a aprovar-ne un. Al País Valencià això no va passar; era una demanda més aviat circumscrita a les classes populars.

—**Han convingut als valencians, tradicionalment, les topades entre Catalunya i Espanya?**

—Potser sí. M'agradaria que hom ho estudiara a fons, però em fa l'efecte que alguns textos legals que han aprovat les Corts valencianes són més que inspirats en lleis aprovades abans a Catalunya. Tant els socialistes com ara els populars han acoblat algunes lleis catalanes a la legislació valenciana. És allò de "si ja ho han fet ells..." Sempre a la baixa, és clar.

—**Aquest paper secundari amenaça de perllongar-se anys i panys.**

—Les conjuntures canvien. Ací, per exemple, fa molts anys que la gent s'escolaritza en català, n'hi ha molts que no estan d'acord amb això que passa. Ja sabeu què diu l'*efecte papallona*: un petit moviment, en un moment i en un lloc determinat, pot desencadenar un canvi de volada. El país està molt malament, sí, però no m'agrada donar la idea que això serà eternament així. Gràcies a la pressió popular, hem avançat una mica. Si hagueren pogut, haurien eliminat l'escola en català, però ho han impedit molts pares, Escola Valenciana... Són un *lobby* de pressió molt important. Aquest país, en realitat, té molta gent que s'estima la llengua i que vol que el país avanci d'una manera determinada. Només cal que algun dia arriben al poder.

Victor Maceda

Sebastià Serra és doctor en història contemporània de la Universitat de les Illes Balears, especialista en història política i social.

“La sentència fa pensar que es vol tancar el procés autonòmic”

Com han afectat a les Balears els episodis d'enfrontament entre Catalunya i els governs espanyols?

—Sempre hi ha hagut dues línies. D'una banda, minories balears han estat a prop dels sentiments polítics de les classes dirigents catalanes en moments d'enfrontament amb Espanya. En conseqüència, entre aquests segments molt minoritaris de Mallorca i de les Balears hi ha hagut una certa influència de la situació catalana en determinats moments històrics. Per un altre costat, a les Balears sempre hi ha hagut una actitud social i política majoritària molt intensa envers Madrid. Aquesta dualitat es manté plenament vigent avui dia.

—**Quan es van viure fets històrics com ara la guerra dels Segadors, la de Successió... que van significar la derrota de les tesis de les classes polítiques catalanes de cada moment, no hi va haver conseqüències polítiques a les Balears?**

—En part, sí. Sempre hem de tenir en compte, però, que parlem de conseqüències molt relatives i que impulsen sectors molt minoritaris. Passa durant la guerra de Successió. Passa també a principi del segle XX amb la Mancomunitat de Catalunya, que acaba amb la dictadura de Primo de Rivera, i que provoca un cert moviment semblant a les Illes quan es reivindica —sense èxit— una nova Diputació i un sistema de port franc semblant al de

les illes Canàries. I, més recentment, passa d'una manera més clara amb els estatuts de Catalunya del 1931 i del 1932. Des de Mallorca parteix un vaixell amb polítics que d'una manera entusiàstica van a donar suport a l'autonomia catalana. Són els que llavors miraran d'acomplir un procés semblant: l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de les Balears durant la Segona República, que no es concretà per causa de la guerra. Però aquesta conseqüència, potser la més clara, fou una iniciativa molt minoritària, en el sentit que no tenia —com en el cas català— un suport i un impuls social ampli. D'aquests exemples —de minories favorables a l'autogovern català— en trobam més, com ara quan se suspèn, durant la Segona República, la Generalitat catalana, o quan es proclama la República Catalana dins la federació de repúbliques ibèriques, o la proclamació de l'Estat Català... Tots aquests esdeveniments tenen ressò entre les minories més o menys nacionalistes a les Illes, però la pressió popular a favor de l'autonomia a les Balears és molt més feble que no a Catalunya i, per tant, les possibilitats de seguir el mateix camí polític són escasses.

—**Abans us heu referit a les dues actituds socials que hi ha a les Balears envers allò que passa a Catalunya...**

—Sí, són molt clares.

—**Sobre això, el 1903 Miquel dels Sants Oliver, intel·lectual i periodis-**